

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkája 1976—1977-ben

Eltérően az előző ötéves tervciklustól, 1976-tól kezdődően új szerkezetben számolunk be végzett munkánkról, mégpedig igazodva éves tervünk rendjéhez, amely mögött ismét egy középtávú, az 1980-ig terjedő időszak fő tevékenységi irányait tartalmazó terv áll.

Sok nehézséggel küzdöttünk az elmúlt években személyzeti okokból következően. Több munkatársunktól kellett megválnunk, akik más munkahelyet választottak, de a műhely egyik feladata, hogy mások számára is neveljen; számos munkatársunk folytat levelező egyetemi tanulmányokat és sikerült több helyet szerezni az intenzív nyelvtanfolyamokon, de mindez tekintélyes munkaidő kiesésével járt; s egy intézmény sem viselte volna el könnyen olyan munkatársai nyugdíjba vonulását, mint SALLAI István és VADÁSZ Ferencné. Illendőnek tartjuk, hogy nekik itt, a hivatalos beszámolóban is köszönetet mondjunk a magyar könyvtárügy érdekében kifejtett fáradozásaikért.

Nemzetközi kapcsolataink erősödtek. Mint már korábban is jelentettük, mind fontosabb szerepet játszanak a közös munkálatok, a magyar könyvtárügy eredményeinek külföldi propagálását célzó vállalkozások, a nemzetközi konferenciákon, szervezetekben való aktív közreműködés.

Végül két szervezeti változást kell rögzítenünk. 1978 derekán visszatért a KMK kereteibe a Társadalomtudományi Információs Titkárság, s ugyanebben az évben Kapcsolatszervezési Osztályt állítottunk fel, hogy tudatosabb és tervszerűbb tevékenységet fejthessünk ki e fontos területen.

1. A K Ö N Y V T Á R É S T Á R S A D A L M I K Ö R N Y E Z E T E

Könyvtárpropaganda — kapcsolatszervezés

Az Olvasó Népért mozgalom ez években is jó kerete volt a különféle akciónak, s eredményesnek bizonyult a Hazafias Népfronttal és a Magyar Írók Szövetségével kialakított jó kapcsolat. Több könyvtárból beérkezett javaslatok alapján újabb listákat állítottunk össze a mozgalom ajánlott könyveiről; ezeket először a *Könyvtáros* c. lapban publikáltuk, majd kibővítve és

annotációkkal ellátva önálló kiadvány formájában tettük közzé 20 ezer példányban. A könyvtárosok visszajelzése szerint a kiadvány hasznosnak bizonyult, különösen a fiatalok és a munkások körében folytatott könyvpropagandában. Közreműködésünkkel hirdette meg a Magyar—Szovjet Baráti Társaság tizenöt partnerével együtt a „Kell a jó könyv 77” c. olvasópályázatot a szovjet irodalom népszerűsítésére; a mi hatáskörünkbe tartozott a könyvtári feladatok kidolgozása és a pályázati feltételek megállapítása.

Gondoztuk az Olvasó Munkásért pályázatot: konzultációk, helyszíni tanácsadás és tapasztalatgyűjtés, a sajtó tájékoztatása, és több mint 1200 nevező nyilvántartása stb.

Részt vettünk az Ünnepi Könyvhét országos szervező bizottságának munkájában. Az összefoglaló jelentés szerint: „Az Ünnepi Könyvhét szervezőmunkájában ezúttal is jelentős részt vállaltak és első helyen állnak a könyvtári terület munkatársai.” Tapasztalataink és a könyvtárosok véleménye szerint a jövőben a rendezvények szaporítása helyett minőségük megjavítására kell nagyobb gondot fordítani. Ugyancsak segítségére voltunk a Műszaki Könyvnapok szervező bizottságának: vállaltuk a beérkezett pályázatok értékelését. Szorgalmaztuk, hogy a közművelődési könyvtárak bekapcsolódjanak a Tájak—Korok—Múzeumok elnevezésű mozgalomba.

A könyvtári propagandamunka fejlesztése érdekében tanulmányoztuk az egyes könyvtárakban kezdeményezett hatásvizsgálatokat és felméréseket (Salgótarján, Cellőmölk, Veszprém, Sátoraljaújhely stb.), tájékozódunk a gyermekkönyvtárak tájékoztató- és propagandaapparátusáról.

Tanfolyamot (55 óra) rendeztünk a közönségkapcsolatok elméleti kérdéseiről és könyvtári alkalmazásáról. Figyelemre méltó, hogy e tanfolyam iránt igen nagy volt az érdeklődés (52 fő), s nemcsak a közművelődési, hanem a felsőoktatási és a szakkönyvtárakból is jelentkeztek. A résztvevők néhány lapos záródolgozatot készítettek a tanultak alkalmazásáról.

Megerősítettük eddig meglehetősen esetleges kapcsolatainkat a tömegkommunikáció intézményeivel.

A könyvtárügy számára a legnagyobb haszonnal talán az a két téma-javaslat-gyűjtemény járt, amit februárban és augusztusban küldtünk el mindkét évben a szerkesztőségekhez, a Rádióhoz, a Televízióhoz, az MTI-hez és a magyar Filmhíradóhoz; 250 újságíró személyre szólóan megkapta javaslatainkat. Ezen túlmenően további információs anyagokkal is elláttuk őket. Megállapíthattuk, hogy a könyvtárakkal foglalkozó sajtóközlemények száma nőtt és színvonaluk emelkedett.

Folytattuk sikeres külföldi kiállítássorozatunkat, amelyen a magyar könyvtárügyet mutatjuk be elsősorban a szakmabelieknek, de az érdeklődő nagyközönségnek is. (1976: Varsó, 1977: Bécs, Moszkva.)

Kutatások — kísérletek

Megvitattuk szakértői körben, majd átdolgoztuk és nyomdába adtuk a könyvtárhasználat és a könyvtáron belüli interperszonális kapcsolatok hatását vizsgáló kutatás második fázisáról szóló jelentést. Ezzel több éves

kutatómunka végére tettünk pontot, de a témát nem gondoljuk lezártnak. Föltételezhetően néhány év elteltével vissza kell térnünk hozzá.

Összegeztük a könyvtárakban működő klubokról rendelkezésünkre álló tapasztalati és dokumentumanyagot azzal a szándékkal, hogy a közösségi művelődés ezen formáit hogyan építhetnénk be még szervezesebben a könyvtárak napi életébe.

Befejeződtek az olvasás, a könyv és a könyvtár szerepét egy nagyüzemben vizsgáló kutatás feldolgozó munkálatai. Már elkészült és megjelent ugyan egy résztanulmány, de a kutatási jelentés megírása 1978-ra maradt.

Előkészítettük a magánkönyvtárak összetételére és funkciójára vonatkozó vizsgálatot. A kutatás koncepcióját publikáltuk, s rendelkezésünkre áll egy műhelytanulmány, amely a könyveket a lakásban mint a környezet-kultúra elemeit vizsgálja képzőművészet-szociológiai módszerekkel.

A használók szokásait és érdeklődését kívántuk tanulmányozni négy közművelődési könyvtárban. Kidolgoztuk a vizsgálati módszert, megállapítottuk az 1200 fős mintasokaságot, megtörtént az adatfelvétel és megkezdődött az adatok feldolgozása.

Külső munkatárs irányításával folyt a könyvtár információközvetítő szerepére vonatkozó elővizsgálat, amelynek során a közművelődési könyvtárakban feltett referenzkérdéseket és a rájuk adott válaszokat rögzítettük. A kutatási jelentés elkészült.

Közreműködtünk a Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont távoktatási kísérletében. Utánnyomásra volt szükség az e célra készült könyvtárhasználati és szakirodalmi kalauzból, s tájékoztató füzetet jelentettünk meg a dunántúli nagyobb közművelődési könyvtárak szolgáltatásairól a kísérletben részt vevő levelező hallgatók részére.

A könyvtárosi pálya pszichológiai vizsgálatával foglalkozó kutatás adatainak feldolgozását, különösen a pszichológiai tesztek értékelését folytattuk, s a már megállapítható eredményekről résztanulmányt készítettünk. Tanulmány készült még a könyvtárosok jövőképéről és értékrendjéről is.

Befejeztük az egyéves olvasószolgálati tanfolyam első félévét. A jelentkezők magas létszámára való tekintettel párhuzamosan két tanfolyamot indítottunk, az egyiket az FSZEK-val közös szervezésben. A korábbi olvasószolgálati tanfolyamot végzetek részére kétnapos „felfrissítő” konferenciát rendeztünk. E továbbképzéseken igen nagy mértékben támaszkodtunk kutatásaink és kísérleteink eredményeire.

2. AZ OLVASÁS FOLYAMATA

Alapozó vizsgálódások

Az olvasás folyamatát mindig is szélesebb összefüggésekbe ágyazottan igyekeztünk vizsgálni. Ezért kapcsolódtunk készségesen a Népművelési Intézet és az MTA Szociológiai Intézete kutatásához, amely a műveltség, ízlés és értékrend összefüggéseit kívánja feltárni a munkások különböző rétegeinél.

Az olvasmányok összefüggéseit vizsgáltuk hosszú ideje folyó, sok mellékágot növesztő kutatásunkban, amelynek tárgya az olvasmány szerkezet és az ízlésképlet. Ki kellett bővítenünk az anyag gazdagsága miatt a kutatás koncepcióját, s ezért az összegező tanulmány megírása halasztást szenvedett. Elkezdtük viszont a könyvtáros könyvajánló munkájához segítséget adó táblázatgyűjtemény kiadásra való előkészítését. (Résztanulmányok a sci-fi olvasásáról, az életkor és az olvasottság összefüggéseiről, valamint a mai magyar irodalom fogadtatásáról állnak rendelkezésre.)

Folytattuk a könyvtárhasználó fiatal munkások irodalmi ízlésének formálására irányuló kísérletünket tizenként közművelődési könyvtárban. Kapcsolódva a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete kutatásához, azokat a novellákat alkalmaztuk kísérleti olvasmányként, amelyekről rendelkezésünkre állt az irodalmárok és más szakemberek értékelemzése. Az olvasók és a társadalomtudományi szakemberek értelmezéseinek összevetéséről tanulmányt készítettünk. E kísérlethez kapcsolódik módszertani irányításunkkal külső munkatársunk önálló vállalkozása, amelynek során az olvasási-műbefogadási készségek alakíthatóságát vizsgálja.

Megkezdődött az a hosszú időre szóló vizsgálatsorozatunk, amely a gyerekek olvasási kultúrájának a helyzetével, az olvasási szokások kialakulásával foglalkozik. Elkészült az első szakasz (a 10–14 éves gyerekek olvasási kultúrájának szociológiai vizsgálata) kutatási terve és lebonyolítottuk az adatfelvételt.

A fiatal korosztályok történelmi olvasmányainak és történelmi ismereteinek, illetve tudatának összefüggéseivel foglalkozó kutatásunk zárójelentése elkészült.

A hosszabb ideje, és néhány szocialista ország olvasáskutatási műhelyének közreműködésével folyó összehasonlító vizsgálat (modern irodalmi művek befogadása) adatainak feldolgozását egyeztetttük a prágai olvasáskutatási szemináriumon, és további résztanulmányokat jelentettünk meg.

Ide tartozik még az ELTE Eötvös Kollégium Művelődéskutatási Szakkollégiumával közösen lefolytatott kutatás is, amely egy Róbert Károly körúti ház lakói művelődési szokásait kívánja megismerni.

Tanulmányt jelentettünk meg a szakirodalmi igény- és szükségletvizsgálatokról.

Kutatási jelentéssel zártuk le a pedagógiai szakirodalomban lefolytatott hivatkozásvizsgálatot.

A könyvtári gyakorlat támogatása

Irányítottuk az országos propagandabizottság és az *Eseménynaptár* szerkesztőbizottsága munkáját, elkészítettük a lapterveket és cikkekről gondoskodtunk a módszertani rovat számára. Megjelentettük az *Események — évfordulók* 1977. és 1978. évi füzetét, s javaslatot tettünk a kiemelendő évfordulókra.

Ez irányú munkánk középpontjában az olvasótáborok támogatása állott. Először is útmutatót készítettünk az olvasótáborok megrendezéséhez,

és több könyvtárnak nyújtottunk módszertani támogatást vállalkozásához. A Gyöngyösön, de különösen a Bakonyoszlopon 1976-ban és 1977-ben tartott táborhoz a szokásosnál jóval több segítséget adtunk. Bakonyoszlopon nemcsak a tervezésben működünk közre, hanem a csoportok vezetését is vállaltuk. Módszertani tanulságai hasznosítása végett a tábor krónikáját és dokumentumait sajtó alá rendeztük és a veszprémi Megyei Könyvtárral közös kiadványban közzétettük. Átfogó felmérést készítettünk a Hazafias Népfront és a KISZ megbízásából és anyagi támogatásával az 1977-ben szervezett olvasótáborokról. Folyik az adatok feldolgozása és elemzése.

Öt tájértekezletet tartottunk a gyerekkönyvtárosok részére az aktuális olvasásmódszertani kérdésekről. Az értekezletek tematikáját a helyi igényekhez igazítottuk és számos helyi előadót vontunk be. Bekapcsolódtunk a Magyar Úttörők Szövetségének „A művészetek vándorútján” elnevezésű akciója előkészítésébe. Két bibliográfia elkészítését kezdeményeztük, az egyiket a Budapesti Úttörő Szövetség, a másikat az *Úttörővezető* c. lap számára.

A nemzetiségi lakosokat ellátó könyvtárak és könyvtárosok olvasószolgálati munkájának támogatására új sorozatot indítottunk *Könyv — Könyvtár — Olvasás* címmel. A módszertani tanácsadó első füzeté jelent meg, a második kézírata elkészült. Rétságon — a szentendrei és a salgótarjáni Megyei Könyvtár közreműködésével — továbbképzést szerveztünk a nemzetiségi könyvtárosok részére, s előkészítettük a magyarországi délszláv könyvtárosok utazását az újvidéki szemináriumra, amit az 1975-ös hasonló rendezvény ellentételeként rendezett a Matica Srpska.

3. A KÖNYVTÁRI RENDSZER FEJLESZTÉSE

Az ágazati felügyelet támogatása

Mindenekelőtt a Kulturális Minisztérium általános és szakfelügyeleti vizsgálataiban való részvételünket említjük, mint ami számunkra is a tájékozódás, a területtel való kapcsolattartás egyik legfőbb eszköze. Az adatgyűjtés és helyszíni vizsgálódás feladataiba nemcsak az érdekelt osztály munkatársai kapcsolódtak be, hanem több más szervezeti egységből is, ami nagyon hasznosnak bizonyult a résztvevők szakmai látókörének tágulása szempontjából. A Színház- és Filmművészeti Főiskola Könyvtárában — a KM megbízásából — önállóan bonyolítottuk le 1977-ben a vizsgálatot.

Erőnktől telően a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya rendelkezésére álltunk a könyvtári ágazati felügyeletből adódó tennivalók elvégzésében. Statisztikai elemzést és nyersanyagot adtunk az Országos Közművelődési Tanács elé terjesztett, a közművelődési könyvtárakkal foglalkozó jelentéshez. Részt vettünk a KM és az Oktatásügyi Minisztérium tárcaközi bizottsága munkájában a komplex oktatási-közművelődési intézmények szervezeti és működési modelljének kidolgozására. Javaslatot terjesztettünk elő arra vonatkozóan, hogy a Kulturális Alap mely könyvtári feladatok megoldását részesítse támogatásban.

Teljes körűen összegyűjtöttük a két éve működő megyei szakfelügyelvek tapasztalatait, amelyeket a KM rendelkezésére bocsátottunk. Az összegezés munkáját elvégző külső munkatársunk tanulmányát publikálta.

Az ifjúsági és iskolai könyvtári szakfelügyelők részére konferenciát rendeztünk. Munkájuk támogatására módszertani tanulmányokat írtunk, amelyek közzétételét jövőre tervezzük.

Az új könyvtári törvényerejű rendelet és végrehajtási utasítása megjelenésével csak elkezdődött egy hosszabb jogszabályalkotási folyamat: szükség szerint közreműködtünk a kiadandó további jogszabályok tartalmi kialakításában.

Gondoztuk a Kiváló Könyvtár címért folyó pályázat ügyeit, többször konzultáltunk az érintett hálózati központokkal.

Ez években csak néhány száma jelent meg a *Könyvtár és Művelődés* c. szabadlapos tájékoztatóknak, amelyet a könyvtárpolitikai irányításért és a könyvtárak fenntartásáért felelős szervezetek küldtünk meg.

Fejlesztési munkálatok

Erőfeszítéseink zömét a lakosság általános ellátását végző könyvtárakra irányítottuk. Közreműködtünk a tanácsi könyvtárak meglévő kapacitásának intenzívebb hasznosítását célzó tervezet kidolgozásában. Részt vettünk az Oktatásügyi Minisztérium és a Kulturális Minisztérium közös intézményfejlesztési munkabizottságában, amely a kistélepek komplex iskolai-közművelődési intézményének szervezeti és működési koncepcióját alakítja ki, s ülteti át a gyakorlatba néhány kísérleti helyen. E horizontális integráció elengedhetetlen párja a vertikális integráció, azaz a kis szolgálati pontok magasabb szintű ellátó egységekhez való csatlakoztatása. Ennek érdekében együttműködve a veszprémi Megyei Könyvtárral kidolgoztuk az ellátási rendszer programját, szervezeti kereteit és pénzügyi-technikai feltételeit.

A fentiekben elmondottak miatt szerencsés időben került sor a szovjet—magyar centralizációs szemináriumra, amelyen a szovjet kollégák nyomatékosan hangsúlyozták a könyvtárügyön belüli integrációt, mint a magasabb színvonalú szolgáltatások és a racionalizálás egyetlen lehetőségét. Nemcsak az előkészítő-szervező munkákat végeztük el a szemináriummal kapcsolatban, hanem közreadtunk e témakörben egy dokumentációs kiadványt is, s egy másik kézirat sokszorosítás előtt áll. A szocialista országok könyvtártudományi és módszertani központjainak varsói tanácskozásán — ahová két referátumot vittünk — ugyancsak ez volt az egyik fő témakör.

A közművelődési könyvtári ellátás fejlesztése érdekében konzultációkat folytattunk a B típusú könyvtári modell kialakításán dolgozó munkabizottság tagjaival, megvizsgáltuk a nagyobb tanácsi könyvtárak nyitvatartási idejét, javasoltuk az Országos Közművelődési Tanácsnak, hogy nyújtson anyagi támogatást a fővárosi átkölcsönző szolgálat és a fizikailag hátrányos helyzetű lakosok ellátása megszervezéséhez (ez utóbbinál támaszkodhattunk a kórházi betegek és a szociális otthonok lakói könyvtári ellátására vonatkozó felmérésünk adataira).

1976-ban konferenciát rendeztünk Szolnokon a gyerekkönyvtári hálózat kérdéseiről a megyei gyerekkönyvtárak vezetői és szakfelügyelői számára, s 1977-ben országos gyerekkönyvtárosi értekezletet tartottunk, amelyen 44 kolléga vett részt. Napirendjén az új tantervekből adódó feladatok és a nemzetközi gyermekév teendői szerepeltek. Felelevenítettük a régóta húzóódó gyerekkönyvtárosi kézikönyv ügyét; ha egy minden részletkérdést feldolgozó kézikönyv nem is, de egy hasznos tanulmánygyűjtemény várhatóan 1978-ban nyomdába mehet.

Sok figyelmet fordítottunk a közművelődési könyvtárak, illetve a gyerekkönyvtárak és az iskolai könyvtárak kapcsolatára. Felmértük a közös fenntartású könyvtárak helyzetét, s javaslatokat tettünk a további teendőkre. Összefoglalást készítettünk az iskolai oktató-nevelő munka és a közművelődési könyvtári tevékenység egymásra való kölcsönös hatásáról, egymásrautaltságáról, együttműködésük továbbfejlesztési lehetőségeiről.

A SZOT illetékes osztályával folytatott megbeszélések alapján megfogalmazódtak rövid távú feladataink a szakszervezeti könyvtárügy területén. Megkezdtük a távlati fejlesztési tervek időarányos megvalósulásának felmérését; a jelentések feldolgozása folyamatban van.

Munkakapcsolatban álltunk a Honvédelmi Minisztérium illetékes osztályával; felkérésükre részletes szakvéleményt adtunk a honvédségi könyvtárak szabályzatának tervezetéről.

Statisztikai adatgyűjteményt és elemző tanulmányt jelentettünk meg 1976-ban a nemzetiségi lakosság könyvtári ellátásának alakulásáról a vonatkozó irányelvek kiadása óta eltelt időszakban, s országos konferenciát tartottunk 1977-ben a nemzetiségi báziskönyvtárosok részére az ellátási rendszer működési kérdéseiről.

Napirenden tartottuk továbbra is a könyvtárak audiovizuális dokumentumgyűjteményeinek és szolgáltatásainak fejlesztését. Ennek érdekében megbeszélést szerveztünk 1977-ben a győri Megyei Könyvtárral karöltve a megyei könyvtárigazgatók részére, az Országos Közművelődési Alap és a Kulturális Alap e célra adott összegeinek felhasználását figyelemmel kísértük, megvizsgáltuk a közművelődési könyvtárak zenei részlegeinek munkaszervezetét és szakemberrel való ellátottságát s a zenei könyvtárosok részére megindítottuk — a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zenei Szekciójával együtt — négy féléves továbbképző tanfolyamunkat. Az audiovizuális részlegek műszaki tudnivalóit rövid dolgozatban foglaltuk össze. Közreadtuk 1976-ban a zenei részlegek és a zeneoktatási intézmények könyvtárai cím- és adattárát (az adatok jól tükrözik a fejlődést, ha összevetjük őket az 1972-ben megjelent hasonló kiadvány tartalmával), valamint az irodalmi hanglemezek diszkográfiáját.

Előterjesztést készítettünk a Kulturális Minisztérium számára a szakterületi együttműködés fejlesztési lehetőségeiről a társadalomtudományok területén.

A társadalomtudományi információs rendszer fejlesztése érdekében több tanulmányt dolgoztunk ki, s bocsátottunk a kijelölt szakközpontok rendelkezésére, illetve terjesztettünk a Társadalomtudományi Információs Munkabizottság elé. Fenti munkálatokat szoros kapcsolatban végeztük az Országos Szakmai Információs Rendszer kialakítását előkészítő vállalko-

zással, amelyben több munkatársunk is közreműködött. Bekapcsolódtunk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete kebelében megalakuló társadalomtudományi szakkönyvtári szekció előkészületeibe, mert úgy véljük, elősegíti kapcsolataink kiépülését különösen a kisebb és hálózaton kívüli szakkönyvtárakkal.

Munkabizottságot szerveztünk 1976-ban az egyetemi könyvtárak működési és fenntartási irányelveinek kidolgozására. Az alakuló ülésen a legfontosabb szakirodalmat a tagok rendelkezésére bocsátottuk. A munkabizottság 1977 folyamán négy munkaulést tartott. Elkészültek az egyes egyetemi típusok könyvtári helyzetéről képet nyújtó résztanulmányok, majd a munkabizottság tagjai a leendő irányelvek fejezetei szerint vállalták az előkészítő dolgozatok megírását. Ezek közül ezidáig az állományról és állománygyarapításról, valamint a központi szolgáltatásokról szóló írások vitájára került sor.

Kidolgoztuk a múzeumi könyvtárak fejlesztési irányelveit, s a Múzeumi Restauráló és Módszertani Központ által szervezett konferencián (1976) a múzeumi könyvtárosokkal megvitattuk. A módosított tervezetet azzal adtuk át az MRMK-nak, hogy ő továbbbítja a Kulturális Minisztérium érdekelt osztályaihoz.

Tervet dolgoztunk ki a levéltári szakkönyvtárak helyzetének felmérésére és fejlesztési koncepciójára irányuló munkálatok tartalmára és lebonyolítására. Megalakítottuk a levéltári könyvtárosok munkabizottságát, amely megkezdte a program végrehajtását.

Az egyházi könyvtárosok számára 1976-ban és 1977-ben egy-egy továbbképző konferenciát tartottunk az őket érintő aktuális kérdésekről.

Statisztika

Előkészületként az 1977-ben kidolgozandó új könyvtárstatisztikai szabványhoz lefordítottuk az UNESCO statisztikai ajánlásait és összeállítottuk a vonatkozó hazai statisztikai definíciók jegyzékét.

A statisztika racionalizálására vonatkozó országos program keretében javaslatot dolgoztunk ki a könyvtárstatisztika racionalizálására. Elkészítettük az 1977. évi egyszerűsített statisztikai adatszolgáltatás jelentőlapjainak, összesítőinek és kiadványainak tervezetét. Az Egyetemi Számítóközpont számára elkészítettük a statisztikai tájékoztató kiadványok revízióját és javaslatot adtunk az 1976. évi adatgyűjtés jelentési rendszerére és összesítőire.

Közreműködtünk a könyvtárak 1977. évre vonatkozó egyszerűsített statisztikai adatfelvételében.

Előterjesztést nyújtottunk be a KM Terv- és Statisztikai Főosztályához az 1978-as gyűjtésre vonatkozóan. A statisztikai szabványtervezet elkészítése 1978-ra húzódott át.

Megjelentettük a *Településeink könyvtári ellátása* c. sorozat 1975. és 1976. évi kötetét, s kiegészítettük a működési feltételek és a teljesítmény összefüggésének egy fontos metszetével, kimutatva, hogy egyenes arány van az alapterület és az igénybevétel között.

Tervezetet készítettünk a kétezer dolgozónál többet ellátó szakszervezeti könyvtárak statisztikai adatainak a megjelentetésére.

Közreadtuk az A és B típusú közművelődési könyvtárak címjegyzékét, majd egy külön füzetben a szakszervezeti hálózatok központi, körzeti és önálló könyvtárainak címjegyzékét. A fontosabb felsőoktatási és szakkönyvtárak címjegyzéke szerkesztés alatt áll, megjelenése 1978-ban várható.

Az országos könyvtári nyilvántartás fölfektetésének feladata átkerült tőlünk az Országos Széchényi Könyvtár illetékes főosztályához.

4. A DOKUMENTUMBÁZIS FEJLESZTÉSE

Állománygyarapítási tanácsadás

Sajnálattal kellett regisztrálnunk 1976-ban, hogy az *Új Könyvek* c. állománygyarapítási tanácsadó folyóirat szerkezetében ismét változás állt be: a Könyvértékesítő Vállalat egyoldalúan megszüntette az idegen nyelvű könyveket tartalmazó sorozatot, s helyette saját szerkesztésében ad ki kereskedelmi jellegű tájékoztatókat. Bár tényleg semmi beleszólásunk nem volt az *Új Könyvek* szerkezetének ötletszerű megváltoztatásába, mint szerkesztők mégis szegyenkezünk miatta.

Az *Új Könyvek* törzssorozatában 1976-ban 27 szám jelent meg, összesen 2437 tétellel. (A nemzetiségek anyanyelvi irodalmát tartalmazó sorozat 418 szlovák, 52 román, 99 szerb-horvát és 124 német tételt ismertetett.) Minden eddigi évfolyamnál több könyvet tartalmazott az *Új Könyvek* 1977-es évfolyama, összesen 2766 tételt. (A nemzetiségi sorozatokban 133 német, 251 szlovák, 140 román és 72 szerb-horvát művet ismertettünk.) Nélkülözhetetlen szolgáltatásról van szó, mégis sok akadállyal kellett megküzdenünk, hogy a megjelenése zökkenőmentes legyen. Rengeteg energiát kötött le mindez, aminek következménye az volt, hogy egyéb feladatok teljesítése elmaradt, illetve lelassult. Mégis elkészült az *Új Könyvek* 1970–1975-ös évfolyamainak betűrendes, valamint az 1964–1976-osok tárgymutatójának a kézírata.

Saját kiadásunkban jelentettük meg az *Új Külföldi Kézikönyvek* c. sorozatot (évi 4 szám, kb. 250–300 tétel), elsősorban a nagyobb közművelődési könyvtárak tájékoztatására. Tovább nőtt e szolgáltatásunk iránt az érdeklődés: a megrendelő könyvtárak száma tekintélyesen emelkedett.

Évente négy-négy szám jelent meg az *Új Hanglemezek*-ből (505, ill. 895 tétel) és az *Új Kották*-ból (201, ill. 185 tétel). Kísérletképpen az előbbi kiadvány harmadik számában már külföldi lemezeket is szerepeltettünk, amelyeket a Rózsavölgyi Könyvesbolt bocsátott rendelkezésünkre.

A vizuális dokumentumokat tartalmazó állománygyarapítási tanácsadó próbaszáma még nem készült el; egyelőre csak a kapcsolatokat vettük fel a MOKÉP-pel és a Diafilmgyártó Vállalattal.

Sikeresnek bizonyult a nem hivatásos kiadóknál megjelnet kiadványokat tartalmazó próbaszám. A könyvtárak hasznosnak ítélik ezt a szolgáltatást, s rendszeressé tételét kérik, ám az anyagi és személyi feltételek hiánya miatt egyelőre nem gondolhatunk a rendszeres megjelentetésére.

Kéziratban elkészült a nagyobb közművelődési könyvtáraknak beszerzésre javasolt külföldi folyóiratok annotált jegyzéke. Jelenleg lektorálása folyik.

Azok a nehézségek, amelyekre már 1975-ben felhívtuk a figyelmet, 1976-ban sem csökkentek a könyvtárak könyvvél, könyvtári kötéssel és katalóguscédulával való ellátása terén. A Kulturális Minisztérium rendszeres tájékoztatása mellett kénytelenek voltunk a széles közvélemény elé tárni a bajokat.

Némi javulást hozott 1977 e téren: a könyvtárosok fellépése nyomán különféle intézkedések történtek. Végrehajtásukból mi is kivettük a részünket. A Könyvértékesítő Vállalat rendelési munkáját segítő a KM létrehívta a Könyvtári Könyvminősítő Bizottságot, amely a kiadói tervek alapján előzetes minősítő jellel látja el a műveket és javaslatokat tesz a szükséges példányszámra; a Bizottság elnöki és titkári tisztét munkatársaink látják el.

Tanulmányok — vizsgálódások

A nagyobb közművelődési könyvtárak állománygyarapítást végző munkatársainak konferenciája (1976) megvitatta a még 1975-ben elkészített tanulmányokat, továbbá az állománygyarapítás minőségi kérdéseinek vizsgálatára vonatkozó távlati kutatási tervet.

Az állománygyarapítás pénzügyi oldalának feltárására elkészültek az *Új Könyvek*-ben ismertetett kiadványokra épülő árkalkulációk. Ezek azonban csak kiindulópontul szolgálhatnak az egyes könyvtártípusokra vonatkozó modellekhez. Az összegezés 1978-ra húzódott át.

Javaslatot dolgoztunk ki a közös iskolai és gyerekkönyvtárak gyűjtőkörére. A lektori észrevételek alapján átdolgoztuk és az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum közreműködésével kiadtuk.

Kidolgoztuk a közművelődési és iskolai könyvtárakat átfogó ellátási rendszerek gyarapítási szabályzatának tervezetét.

Megvizsgáltuk a nemzetiségi könyvek gyarapítását néhány könyvtárban. Mind a rendelésben, mind a kiszállításban tapasztalható negatívumokról tájékoztattuk az érintetteket, s javaslatot tettünk a szükséges intézkedésekre. Az Állami Gorkij Könyvtár ismét folyamatosan rendelkezésünkre bocsátja az importálandó művek jegyzékeit, s mi továbbítjuk őket a Könyvértékesítő Vállalathoz.

Tanulmányt készítettünk a közművelődési könyvtárak szakrészlegésítésének kérdéseiről. A dolgozatot további elméleti munkák és gyakorlati kísérletek kiindulópontjául szánjuk, s elsősorban azoknak a könyvtáraknak a segítségére számítunk, amelyekben máris aktuális vagy a közeljövőben válik aktuálissá e problémakör megoldása. A békéscsabai Megyei Könyvtárban rendezett konzultáción vitattuk meg e tanulmány megállapításait, s a tervezett új könyvtáráépületben kialakítandó állományi és működési modellre tett két, alternatív javaslatunkat.

Megbízásokat adtunk a társadalomtudományi szakrészlegbe tartozó egyes állománycsoportok gyűjtőköréről és törzsanyagáról szóló tanulmá-

nyok megírására. 1977 végén konzultációs megbeszélésen vettünk részt a kaposvári Megyei Könyvtárban, ahol a szakrészleges rendszer helyi változatát vitattuk meg.

5. ÁLLOMÁNYFELTÁRÁS, BIBLIOGRAFIZÁLÁS

Részt vettünk szakértői minőségben a könyvek bibliográfiai leírásának szabványa tárgyalásain. „Háttéranyagként” megjelentettük a könyvek nemzetközi szabványos bibliográfiai leírásának fordítását, s eljuttattuk a nagyobb könyvtárakba, valamint a könyvtárosképző intézetekbe. E témakörben megbeszélést rendeztünk az A típusú könyvtárak katalogizálói és a tanárképző főiskolák szaktanárai számára; a megbeszélés célja részben tájékoztatás, részben az új szabvány alkalmazásával kapcsolatos problémák felderítése volt.

Szabályzattervezetet dolgoztunk ki a mozgófényképek és néhány más vizuális dokumentum (művészi nyomat, reprodukció, grafikai plakát, falitérkép, képeslap) leírására. A nem hagyományos dokumentumok bibliográfiai leírásával foglalkozó külföldi szabályzatokat összegyűjtöttük és részben lefordítottuk. Kétnapos tapasztalatszerét szerveztünk a Magyar Könyvtárosok Egyesülete zenei szekciójával együttműködve Szigetvárott a zenei dokumentumok feldolgozásáról és kezeléséről.

Együttműködve az Országos Széchényi Könyvtárral szerződéses munka keretében folytattuk a hazai és külföldi hanglemezek katalóguscéduláinak előállítását. Meg kell állapítanunk, hogy az érdeklődés egyre növekszik ezen szolgáltatásunk iránt, amely már külföldi lemezeket is tartalmaz.

Nyomdakész állapotban van a *Szakkatalógusszerkesztés csoportképzés alapján a közművelődési könyvtárakban* c. kiadvány második, átdolgozott kiadása; az elhúzóadás oka az volt, hogy a kéziratba bedolgoztuk az ETO-ban az utóbbi években bekövetkezett változásokat is. Külön kiadványban tettük közzé az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ együttműködésével az ETO táblázataiban 1966—1975 között bekövetkezett módosításokat. Befejeztük az 1975-ben indított osztályozói továbbképző tanfolyamot, és a sürgető igényeknek eleget téve 1976 őszén újabbat indítottunk.

Előrehaladt az *Új Könyvek* első tíz évfolyamának kumulációja, mégis újabb késedelemről kell számot adnunk, de reméljük, ezt ellensúlyozza majd a gazdagabb végeredmény. Ugyanis a debreceni Megyei Könyvtárral folytatott tárgyalások eredményeképpen a kumuláció kibővül az 1945—1964-es időszak válogatott anyagával, amit a Megyei Könyvtár kollektívája állít össze. Fontos és hasznos vállalkozásnak ítéljük ezt a válogatott és annotált bibliográfiát, amely a felszabadulás utáni harminc év magyar könyvtermését fogja át. Tekintve, hogy más-más körülmények között indult e két intézményben a munka, egyik területen egyik, másik területen a másik tart előbbre. Eddig egyedül a gyerekirodalmat tartalmazó fejezet (ez azonban csak az 1964—1975-ös évkört öleli fel) készült el.

Rövidesen megjelenik (ugyancsak a debreceni Megyei Könyvtár közreműködésével) a közművelődési könyvtárak kézikönyvtári mintajegyzékének első kötete, amely a magyar nyelvű műveket tartalmazza. A végső simítások

vannak hátra a második kötet (külföldi társadalomtudományi referenzmunkák) kéziratán, s lezárult a harmadik kötet (külföldi természettudományos művek) anyaggyűjtése.

Nyomdába adtuk a hazai időszaki kiadványok repertóriumainak retrospektív jegyzékét. Reméljük, hasznos műszernek fog bizonyulni a tájékoztató munkában.

Folyamatosan szerkesztettük a *Látóhatár* c. folyóirat cikkbibliográfiai rovatát, a *Nagyvilág* repertóriumát. Szerződéses munka keretében az Akadémiai Kiadó számára szerkesztettük a lexikonban nem szereplő szerzők adattárát.

Szerény mértékben, de igyekeztünk koordinálni a könyvtárak bibliográfiai tevékenységét. Közzétettük az 1976. és 1977. évi bibliográfiai munkálatok terveit. Részt vettünk és referátumot tartottunk az MKE bibliográfiai bizottsága által szervezett értekezleten, amely a társadalomtudományi információs rendszer és a bibliográfiák kérdésével foglalkozott. Szakvéleményt adtunk az Állami Gorkij Könyvtár (*Világirodalmi Híradó*) és az Országos Széchényi Könyvtár (*A magyar irodalom kurrens bibliográfiája*) szakirodalmi tájékoztató kiadványairól.

Előkészítettük az 1978-ra tervezett bibliográfiai továbbképző tanfolyamot. Szinopszist írtunk tizenkét előadóval, s megbízást adtunk a jegyzetek kidolgozására.

6. INFORMÁCIÓTÁROLÓ ÉS VISSZAKERESŐ RENDSZEREK

Részt vettünk a hazai és nemzetközi szabványosítási munkálatokban. Véleményt formáltunk vagy javaslatokat tettünk az országnevek, valamint a nyelvek kódjairól szóló szabványokkal kapcsolatban, kidolgoztuk a magyar nyelvű információkereső teauruszok szerkesztésére és formájára vonatkozó szabványtervezetet; a Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszer keretében készülő szabványok közül véleményyeztük az egynyelvű teauruszok, a több nyelvű teauruszok és a legfelső szintű rubrikátor tervezetét.

Elkészültek a teauruszpépítés módszereivel és a teauruszpépítés számítógépes programjaival foglalkozó kéziratok. A két kiadvány szerkesztési munkálatai folyamatban vannak.

Hosszú előkészületek után végre sikerült nyomdába küldenünk a teauruszok elméletével és gyakorlatával foglalkozó munka kéziratát.

7. HELYISMERETI GYŰJTEMÉNYEK

Erősödtek kapcsolataink a Hazafias Népfrent illetékes osztályával. Részt vettünk annak az előterjesztésnek az előkészítésében és vitájában, amely a Hazafias Népfrent elnöksége és az Országgyűlés Kulturális Bizottsága számára készült a periodikumok visszamenőleges feltárása ügyében. Szerkesztőbizottsági tagságot vállaltunk a *Honismeret* c. folyóiratnál, s kurrens,

annotált bibliográfiát készítettünk e folyóirat négy számához a helyismereti publikációkról.

Folytattuk a helyismereti konferenciák sorozatát, mégpedig a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Bibliográfiai Bizottságával közös szervezésben: 1976-ban a képi ábrázolásokról, 1977-ben a helyismereti gyűjtemények általános kérdéseiről volt szó. A konferenciák anyagát közzétettük, illetve sajtó alá rendezzük.

Nyomdába küldtük a levéltárakat a helytörténeti kutatás szempontjából ismertető kötetet, és szerződést kötöttünk a könyvtárak helyismereti gyűjteményeit bemutató munka elkészítésére.

A helytörténeti kutatás módszertanával foglalkozó kötetből még egy tanulmány hiányzik; kár lett volna nélküle kiadni, ezért tartottuk vissza az elkészülteket is. Szinopszis készült a helyismereti gyűjtemények módszertani kézikönyvéhez, és megbeszélést folytattunk a kiszemelt szerzőkkel. A helyismereti bibliográfiák köteteinek elkészülése szubjektív okok miatt késedelmet szenved.

Szemináriumot rendeztünk 1976-ban Szegeden jugoszláv és magyar könyvtárosok részvételével az egymás könyvtáraiban levő helyismereti gyűjtemények megismertetésére, a munka koordinálására.

Elsősorban a helyismereti gyűjtemények munkatársai vettek részt azon a kutatómódszertani egyhetes tanfolyamon, amelyet a történeti témákon dolgozó kutatók számára rendeztünk. A tanfolyam anyagát kiadványban is megjelentettük, segédletül a kezdő kutatók számára.

8. A KÖNYVTÁRI MUNKA GÉPESÍTÉSE

Megindultak a munkálatok az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács kebelében a könyvtárügy műszaki fejlesztési irányelvei új változatának kidolgozására. Három résztanulmányt — tézisgyűjteményt — terjesztettünk a kiküldött bizottság elé megvitatásra, majd kidolgoztuk a könyvtárak műszaki fejlesztési irányelveinek tervezetét, két változatban, s felterjesztettük a KM-be. Napirenden tartottuk továbbra is a kölcsönzégépesítés kérdését, de egyelőre nem jutottunk túl a tárgyalások szakaszán.

Közreműködtünk az Országos Széchényi Könyvtár gépesítési programjának felülvizsgálatában. Javaslatot dolgoztunk ki az OSZK központi szolgáltatásainak koncepciójára, továbbá a vizsgálatot vezető Számítástechnikai Intézet számára tömörített fordításokat, referátumokat, kivonatokat, bibliográfiát készítettünk e témakörben.

Lezártuk a számítógépek könyvtári alkalmazásával foglalkozó egyéves továbbképző tanfolyamunk első félévét. A hallgatók létszáma 35 fő.

A reprográfusok továbbképzését előkészítendő megkezdtük a megyei és városi könyvtárak reprográfiai helyzetének felmérését.

Az NTMIR keretében működtettük az információs és könyvtári munka gépeiről, eszközeiről és berendezéseiről szóló tájékoztató szolgáltatásunkat. Prospektusgyűjteményünket a kötelempéldányokból, a kiállításokon begyűjtött anyagokból és külföldi cégektől kért dokumentumokból fejlesztettük. Állományunk jelenleg 2000 egységből áll. A tájékoztató rend-

szerhez szükséges rubrikátort (nem részletezett osztályozási séma) szakértőkkel megvitattuk, majd átdolgoztuk és oroszra fordítottuk. Megjelenttük jeladó információs szolgáltatásunk első számait, egyelőre a reprográfia, a szervezéstechika és a mikrofilm területén. Több mint nyolcvan címzettnek küldtük meg; az orosz, angol és magyar nyelvű szabadlappos szolgáltatást általában kedvezően fogadták.

9. K Ö N Y V T Á R O S K É P Z É S

A könyvtárosképzésben kibontakozó reform nyomán 1976-ban lezártuk a könyvtárosképző szaktanfolyam általunk működtetett társadalomtudományi szakkönyvtári tagozatát. (Egyelőre még műszaki, orvosi és honvédségi területen indultak új tanfolyamok.) Nem a mi feladatunk méltatni e képzési formának a könyvtárügyben betöltött szerepét; itt csak a Kulturális Minisztérium elismerését nyugtázzuk: tanfolyamunk tíz közreműködője kapott miniszteri dicséretet, s számosan könyvjutalmat.

Közreműködtünk a könyvtárosképző szaktanfolyamon, valamint a tanítóképző intézetek népművelő—könyvtáros szakát végzetek főiskolai államvizsgájának előkészítésében. Megjelenttük a vizsgatételek tematikáját, irodalmát, továbbá a szakdolgozattal kapcsolatos tennivalókat tartalmazó füzetet. Megbeszélést tartottunk a szakdolgozatok konzulensei részvételével és megszerveztük a szakdolgozati konzultációk technikai és anyagi lebonyolítását. Mi szerveztük meg az OSZK-ban dolgozó jelentkezők számára a 36 előadásból álló vizsgaelőkészítő konzultációs sorozatot és szorgalmaztuk hasonlók szervezését nagyobb könyvtárakban és hálózati központokban. Figyelemmel kísértük az államvizsgára való jelentkezéseket és a vizsgák lebonyolítását.

Erőnktől telhetően támogattuk a gimnáziumokban indított fakultatív gyűjteménykezelői tanfolyamokat: végiglátogattuk a képző intézményeket, s négy új jegyzet kéziratát gondoztuk az Oktatásügyi Minisztérium megbízásából. A tanárok részére értekezletet szerveztünk, amelyen tantervi, oktatásmódszertani és szervezeti kérdéseket beszéltünk meg, különös tekintettel az első záróvizsgákra. A záróvizsgák tapasztalatairól összefoglaló jelentést készítettünk az OM Gimnáziumi Osztálya számára.

E tanfolyamnak a nagykönyvtárakban és hálózati központokban szervezendő változatára tervezetet dolgoztunk ki, amelyet az OKDT Képzési és Továbbképzési Szakbizottsága megvitattott. A tanfolyam anyagának általánosan kötelező részét nyomdába adtuk. E jegyzet megjelenésétől és a jogi szabályozás megtörténtétől függően megindulhat a már munkában állók oktatása is.

Új koncepció alapján készült el a tiszteletdíjas községi könyvtárosok új alapfokú tankönyvének kézírata, amely jelenleg nyomdában van.

Felmértük a különféle típusú könyvtárak igényeit a központi továbbképzés iránt. A beérkezett válaszok alapján alakítottuk ki a következő néhány év programját. Figyelemmel kísértük a közművelődési könyvtárakban folyó továbbképzést, több ízben tettünk javaslatot a tematikára és az előadók személyére.

10. K Ö N Y V T Á R É P Í T É S

Széles körű anyaggyűjtés alapján készült el 1976-ban az egyetemi és főiskolai könyvtárak építési kérdéseivel foglalkozó műhelytanulmány. A dolgozatot megvitatta az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa és kisebb észrevételekkel egyetértőleg foglalt állást. Megjegyzendő, hogy az építési normatívák kialakításához számos működési és ellátási normatívát, adatot, továbbá szervezeti és technológiai megoldást is figyelembe kellett venni, s ezért e munka hasznos adalék az egyetemi könyvtárak fejlesztési irányelveinek kidolgozásához is.

A gyakorlat alapján foglalkoztunk a komplex nevelési intézmények építési kérdéseivel. Állandó munkakapcsolatban vagyunk a Debrecenben létesülő 48 tanulósoportos nevelési központ tervezőjével; a munka most a kiviteli tervek stádiumában tart. Ezt a modellt 16 tanulósoportos változatban is kidolgoztuk és javasoltuk a Földesen és Szentmártonkátán tervezett intézményeknél alkalmazni. Több más esetben is segítettük konzultációval nevelési központok tervezését, s elvégeztük a nevelési központ épületében működő könyvtár tervezéséhez szükséges statisztikai felmérést, továbbá kidolgoztuk a nevelési központ egészére vonatkozó technológiai tervnek egy változatát.

Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium, valamint a Kulturális Minisztérium által B típusú közművelődési könyvtár tervezésére kiírt pályázat lebonyolításában közreműködtünk, a bírálóbizottságban szakértőként vettünk részt. Igen gyors átfutással, a tatabányai Megyei Könyvtár közreműködésével megjelentettük a díjnyertes terveket.

Szakmai támogatást nyújtottunk Békés megye illetékes szerveinek az egész megyére kiterjedő építési program meghirdetéséhez. Nagy örömkre szolgál, ha bármily szerény mértékben is, de hozzájárultunk az országosan példamutató kezdeményezés kibontakozásához.

Minden lehető segítséget megadtunk a Bútorért képviselőinek azon fáradozásukhoz, hogy a hazai könyvtárak bútorrellátásának javítása érdekében kooperációt hozzanak létre a svéd Bibliotekstjänst és néhány magyar vállalat között. A svéd cég által kifejlesztett, Allmedia nevű bútorrendszer budapesti bemutatóján közreműködtünk a szervezésben és termékismertető előadásokat tartottunk.

Ezekben az években sem csökkent építési és berendezési tanácsadó szolgálatunkhoz érkezett kérések száma. Új beruházások és átépítések, bővítések és átrendezések tervezésénél álltunk közművelődési és iskolai könyvtárak, tudományos és szakkönyvtárak rendelkezésére konzultációval és technológiai programmal, kiviteli tervvel és beruházási javaslattal, szükség, igény és lehetőség szerint.

11. A K Ö N Y V T Á R I É S I N F O R M Á C I Ó S T E V É K E N Y S É G G A Z D A S Á G T A N A

Összeállítottuk néhány megyei könyvtár munkanormajegyzékét, s felkértük az érdekelteket, hogy vizsgálják felül az értékeket. A jegyzékek a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban hozzáférhetők.

Elkészültek az orvosi, mezőgazdasági és ipari szakkönyvtárak részletes modelljei.

Két vezetői tanfolyamot is szerveztünk 1976-ban, az egyiket a nagy szakkönyvtárak vezető beosztású munkatársai, a másikat a B típusú könyvtárak igazgatói részére. Az utóbbit megismételtük 1977-ben azok számára, akik az elsőre nem fértek be.

A korábbi években rendezett vezetői tanfolyamok (A típusú könyvtárak; szakkönyvtárak) résztvevői közül elég kevesen adtak be záródolgot, következésképpen csak nekik adhattunk oklevelet: 67 közül 21 főnek. Az arra érdemes tanulmányok publikálását szorgalmaztuk.

Az állományvédelmi rendelet — 3/1975. (VIII. 17.) KM—PM — alkalmazását elősegítendő kiegészítő értelmezéseket fűztünk az egyes intézkedésekhez, s a Kulturális Minisztérium rendelkezésére bocsátottuk ezt az összeállítást.

Az OSZK felkérésére közreműködtünk a könyvtárközi kölcsönzés új rendszerével kapcsolatos nyomtatványtervezetek, munkanaplók kidolgozásában.

12. K Ö N Y V T Á R I P R O G N O S Z T I K A

Egyelőre előkészítő munkálatok folytak; áttekintő tanulmányt dolgoztattunk ki a könyvtárügy nemzetközi fejlődési tendenciáiról, amelyet 1977-ben meg is jelentettünk.

13. K Ö N Y V T Á R Ü G Y I É S I N F O R M A T I K A I S Z A K I R O D A L M I S Z O L G Á L T A T Á S O K

Szakkönyvtár

A sok személyzeti nehézség ellenére Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk igyekezett kifogástalanul ellátni a nagy felfutás (1975) után is lassan tovább növekvő olvasótábort.

A Könyvtártudományi Szakkönyvtárnak az év végén 1067 beiratkozott olvasója volt, akik egy év alatt 4666 esetben használták szolgáltatásainkat (a helyben használt dokumentumok száma 9444, a kölcsönzötteké 3600). A főiskolai államvizsgára készülők észrevehetően emelték a könyvtár forgalmát. Valamit javult az állománygyarapítás rendszeressége, de folyamatosságán és tervszerűségén van még mit fejleszteni. A hiányzó munkaerő miatt a feldolgozó munkában megtorpanás mutatkozott, például szünetelt a katalógusok korrekciója. De néhány példányban lesokszorosítottuk a folyóiratok kötetkatalógusát, ami iránt élénk érdeklődés mutatkozott, elkészült az 1968—1974 között lefordított anyagok kötetkatalógusa betű-, tárgyszó- és földrajzi mutatóval ellátva, előrehaladt az újtjelentésekről készülő repertórium, feldolgoztunk mintegy 150 nem publikált dokumentumot, befejeződött a könyvtárismertetők, prospektusok, könyvtári aprónyomtatványok rendezése.

A monográfiákat naprakészen feldolgoztuk, de a katalóguscédulák műszaki akadályok miatt nagy késéssel készülnek el. Az IFLA-dokumentumok feldolgozása befejezés előtt áll, a nem publikált dokumentumok 70%-át írtuk le. Az útijelentés, a fordításgyűjtemény feldolgozása naprakészen áll.

1977-ben 2720 oldalt fordítottunk (szemben az 1976-os 1475 lappal) és figyelőszolgálatunk is szépen fejlődött (1975: 450 értesítés, 1976: 624, 1977: 712).

Kiadványok

A hazai könyvtári és tájékoztatási szakirodalmat regisztráló, kurrens nemzeti szakbibliográfia (*A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája*) rendszeresen megjelent. (1976: 1355 tétel; 1977: 2049 tétel.) Nemcsak az 1975-ös és 1976-os év betűrendes és tárgyszómutatója jelent meg, hanem elhagyták a nyomdát az 1965—1969-es évkör kumulált mutatói, sőt sikerült az 1970—1974-es mutatókat is kiadni. Annál is fontosabb, hogy rendelkezésre áll a visszakeresési apparátus, mivel a kiadvány iránt — amióta pénzért terjesztjük — rendkívül megnőtt a kereslet; ezért a példányszámot 300-ról 700-ra kellett emelnünk.

Növekedett az érdeklődés a magyar szakirodalom javát tartalmazó, orosz és angol nyelvű referáló lapunk iránt: az orosz verzió példányszámát 100-ról 150-re, az angolét 300-ról 400-ra emeltük. Igen hasznos csereanyagnak bizonyult e kiadvány, s esetenként már a benne közölt eredeti dokumentumokra vonatkozó kérések is befutnak.

A külföldi szakirodalmat referáló lapunk (*Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom*) évi négy száma mintegy 900 tételt (ennek mintegy fele csak címfordítást kapott) tartalmaz, de cikk-katalógusunkba több mint kétezer tétel kerül be évente, tárgyszavazva és címfordítással ellátva.

Hosszan elhúzódó szerkesztőváltás akadályozta a *Könyvtári Figyelő* rendszeres megjelenését. Ezért összevont számok kiadására került sor. Végül a hazai anyag szerkesztését is mi vállaltuk, s remélhetőleg a jövőben ismét a szabályos periodicitás lesz jellemző a lapra. Elkészült a lap első húsz évét feltáró repertórium kézírata, s megkezdődtek a kéziraton a technikai munkák. Reméljük, hogy mind tartalmilag, mind módszertanilag jól használható eszközt tudunk a szakma rendelkezésére bocsátani.

Eredetileg azzal a céllal indítottuk a könyvtári és tájékoztatási tárgyszórendszer munkálatait, hogy Könyvtártudományi Szakkönyvtárunk és különféle dokumentációs kiadványaink részére egységes tartalmi feltárást biztosító segédlet álljon rendelkezésre. Menetközben merült fel az igény, hogy a gyűjtött tárgyszavaknak tezasztruktúrát adjunk. A munka eredményét nem tekintjük véglegesnek; tisztában vagyunk azzal, hogy számos változtatásra van még szükség, mégis célszerűnek gondoltuk a szélesebb szakmai közvélemény elé bocsátani ideiglenes tezasztruktúrát, hogy minél többen megtehessek észrevételeiket.

14. KUTATÁSSZERVEZÉS

Elláttuk az OKDT kutatáspolitikai szakbizottsága titkársági teendőit. Begyűjtöttük a könyvtárak ötéves kutatási terveit; az összesítésüket tartalmazó kiadványt megjelentettük. Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy éppen legjelentősebb könyvtáraink sora nem küldte meg kutatási tervét az OKDT elnöke felhívására.

Folyamatosan vezettük a kutatások nyilvántartását; feldolgoztuk az 1975. és 1976. évi bejelentéseket. A központi nyilvántartás alapján a legfontosabb hazai kutatásokról tájékoztattuk az UNESCO kutatás-nyilvántartási szolgálatát (ISORID), valamint a FID-et.

A kutatások nyilvántartásán és a nemzetközi szervezetekhez való bejelentésen túl kutatásszervező tevékenységünk a napi munkakapcsolatok formájában nyilvánul meg, illetve konferenciákon való részvételben (prágai olvasáskutatási konferencia, brémai könyvtárápítási szeminárium, nagyszombati szimpózium a szakmunkástanulók olvasásáról, salgótarjáni nemzetközi szabadidő-konferencia stb.) és a rokonszervekkel való kapcsolattartásban (MKE Olvasáskutatási és Pedagógiai Bizottsága, MTA Művelődéskutatási Bizottsága, KM Tudományos Koordinációs Bizottsága, MTA—KM Könyvtörténeti és Bibliográfiai Munkabizottsága, MTA Informatikai és Matematikai Nyelvészeti Munkacsoportja stb.).

Összeállította: Papp István

A KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT KIADVÁNYAI

1976

a) Öndálló kiadványok

ARATÓ Antal

Állománygyarapítás egy városi-járási könyvtárban. Bp. 1976. 60 p.

BÉNYEI Miklós

Helyismereti munka a magyarországi könyvtárakban. Bp. 1976. 36 p.

Osreživčusajnuj zakon prezidijuma vengerszkoj narodnoj reszpubliki o bibliotekah
No. 15/1976. Bp. 31 p.

CURCIC, Marija

A helyismereti gyűjtemények problémái és a Matica Srpska Könyvtár helyismereti gyűjteménye. Bp. 1976. 12 p.

CVENCEV, Viktorija—SZENTGYÖRGYI István

Helyismereti gyűjtemények a Vajdaságban. Bp. 1976. 7 p.

Az Egyetemes Tizedes Osztályozás táblázataiban 1966—1975 között bekövetkezett módosítások. Összeáll. BABICZKY Béla. Bp. 1976. 232 p.

The Hungarian library law. Bp. 1976. 27 p.

Iszszledovanie cstenija v szocialiszticeszkih sztranah. Budapest, 15—18. oktjabrja 1974 g. Szokrasennüe dokladü i vüsztuplenija konferencii. Bp. 1975. 204 p.

KAMARÁS István

Az irodalmi értékek esélye lektorolvasóknál. Kilenc olvasóportré. Bp. 1975. 114 p.
Két állománygyarapítási felmérés tanulságaiból. Vitaanyag az állománygyarapítók

1976. évi konferenciájára. Bp. 1976. 11 p.
Klubfoglalkozások a könyvtárakban. Összeáll. HAVAS Katalin. Bp. 1976. 78 p.
Könyv, könyvtár, olvasás. I. Nemzetiségi módszertani tanácsadó. Bp. 1976. 44 p.
Könyvtári centralizáció a Szovjetunióban. Szerk. SZINAINÉ LÁSZLÓ Zsuzsa. Bp. 1976. 76 p.
Könyvtári és tájékoztatói tárgyszójegyzék. Tézaurusz tervezet. Bp. 1976. 200 p.
A Könyvtártudományi és Módszertani Központ ötéves terve 1976–1980. Tervezet. Bp. 1975. 40 p.
A közművelődési könyvtárak zenei részlegei és a zeneoktatási intézmények könyvtárai. Cím- és adattár. Összeáll. GYIMES Ferenc. Bp. 1976. 34 p.
- MÁNDY Gábor
A közművelődési könyvtárak állományépítésének minőségi szempontú kutatásához. Bp. 1976. 23 p.
- NAGY Attila
Influence of education based on library use. Bp. 1976. 13 p.
Néhány szempont a Debrecen-Újkert-i oktatási és művelődési intézmény tervezéséhez. Bp. 1976. 10 p.
- PÉTER László
Helyismereti munka Csongrád megye könyvtáraiban. Bp. 1976. 7 p.
- PÓCSINÉ MUNKÁCSI Gabriella
Irodalmi hanglemek Magyarországon. Bp. 1975. 150 p.
Reading research in the socialist countries. Abridged papers and minutes of a conference. Budapest, 15–18, October, 1974. Bp. 1975. 200 p.
- SALLAI István
Egyetemi és főiskolai könyvtárak építési kérdései. Vitaanyag. Bp. 1976. 73 p.
- SEVER, Bela
A muravidéki helyismereti gyűjtemények és a magyar nemzetiségi könyvtárak a Szlovén SZK-ban. Bp. 1976. 8 p.
- SURJÁN Miklós
Helyismereti munka Baranya megyében. Bp. 1976. 7 p.
- SZÉKELY György
A helyismereti munka tárgya és általános kérdései Magyarországon. Bp. 1976. 21 p.
- TAKÁCS Miklós
A szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteményéről, valamint a szlovéniai könyvtárakhoz fűződő kapcsolatairól. Bp. 1976. 16 p.
- UROSEVICs Daniló
A magyarországi nemzetiségek könyvtári ellátása. Bp. 1976. 33 p.
Válogatás a könyvesbolti forgalomba nem kerülő kiadványokból. Próbaszám. Összeáll. és vál. MÁNDY Gábor. Bp. 1976. 35 p.
- VARGA Balázs
Tájékoztató az olvasótáborokról a könyvtárak számára. Bp. 1976. 27 p.
- VUKOVIC-MOTTL, Srna
A Horvát Szocialista Köztársaság helyismereti gyűjteményei. Bp. 1976. 12 p.
- b) *Időszaki kiadványok*
- Események—évfordulók 1977.* Összeáll. PELEJTEI Tibor. Bp. 1976. NPI. 48 p.
Eseménynaptár. Bp. 1976. 1–4. sz. NPI.
Hungarian Library and Information Science Abstracts. Bp. 1976. 1–2. sz. OSZK—KMK.
Könyvtár és Művelődés. Bp. 1976. 1–4. sz. OSZK—KMK.
Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap. Bp. 1976. 1–4. sz. NPI.
Könyvtári Figyelő. Bp. 1976. 1–6. sz. NPI.
A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei. 1976. Bp. 1976. OSZK—KMK.

- A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája.* Bp. 1976. 1–4. sz. NPI.
Mutató 1965–1969. Bp. 1975. NPI. 148 p.
Index 1965–1969. Bp. 1975. NPI. 148 p.
Mutató 1970–1974. Bp. 1976. OSZK–KMK. 175 p.
Index 1970–1974. Bp. 1976. OSZK–KMK. 178 p.
Településeink könyvtári ellátása 1974. Bp. 1975. NPI. 49 p.
Településeink könyvtári ellátása 1975. Bp. 1976. NPI. 50 p.
Új Hanglemek. Bp. 1976. 1–4. sz. OSZK–KMK.
Új Kották. Bp. 1976. 1–4. sz. OSZK–KMK.
Új Könyvek. Bp. 1976. 1–27. sz. Könyvért. V.
Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Német. Bp. 1976. 1–4. sz. Könyvért. V.
Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Román. Bp. 1976. 1–2. sz. Könyvért. V.
Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Szerb-horvát. Bp. 1976. 1–3. sz. Könyvért. V.
Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Szlovák. Bp. 1976. 1–9. sz. Könyvért. V.
Új Külföldi Kézikönyvek. Bp. 1976. 1–4. sz. OSZK–KMK.
Vengerszkaja literatura po bibliotekovedeniju i informatike. Referativnij zurnal. Bp. 1976. 1–2. sz. OSZK–KMK.

1977

a) Önálló kiadványok

BENKŐ Attiláné

Javaslat a közös iskolai és gyermekkönyvtárak gyűjtőkörére. Bp. 1977. OSZK–KMK; OPKM. 51 p.

GYIMES Ferenc

Magyar nyelvű zenei könyvek a közművelődési könyvtárakban. (Ajánló jegyzék.) Bp. 1976. 344 p.

HALÁSZ László–NAGY Attila

Hatásvizsgálat a könyvtárban. 2. Kutatási jelentés. Bp. 1977. 122 p.

ISBD(M) A könyvek nemzetközi szabványos bibliográfiai leírása. Bp. 1977. 64 p.

Iszszledovanie cstenija v Vengrii (1960–1977). Bibliografija. Bp. 1977. 30 lev.

KAMARÁS István–KISS Endre–SOMORJAI Ildikó

A Makra és 116 olvasója. Bp. 1977. 100 p.

KERTÉSZ Gyula

A magyar sajtó repertóriumainak annotált bibliográfiája. (Egyedi repertóriumok.) Bp. 1977. 208 p.

Könyv, könyvtár, olvasás. 2. Nemzetiségi módszertani tanácsadó. Bp. 1977. 27 p.

KÖNYVES TÓTH Lilla

Bemutatom a könyvtárat. Bp. 1976. 35 p.

A könyvtárak műszaki fejlesztésének irányelvei. 1. Számítástechnika. Vitaanyag. Készítette az OKDT Műszaki Fejlesztési Szakbizottsága. Bp. 1977. 33 p.

Könyvtári centralizáció a Szovjetunióban. 2. (Szerk. SZINAINÉ LÁSZLÓ Zsuzsa.) Bp. 1977. 83 p.

A Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége (IFLA) alapszabálya. Bp. 1977. Magyar Könyvtárosok Egyesülete. 20 p.

Középfokú közművelődési könyvtár. Tervkatalógus. Szerk. URBÁN László. Bp. 1977. 75 p.

Kutatási tervek 1976–1980. Összeáll. Kovács Katalin. Bp. 1976. OKDT. 57 p.

A megfelelő könyvet a megfelelő olvasónak. Segédanyag az olvasószolgálati továbbképző tanfolyamhoz. Bp. 1977. 69 p.

Melléklet Veres András: Új irodalmi tantervek című előadásához. Az olvasószolgálati továbbképző tanfolyam segédanyaga. Bp. 1977. 13 p.

Az Olvasó Népert mozgalom ajánlott könyvei 1977. Szerk. PELEJTEI Tibor. Bp. 1976. 41 p.

Olvasótábor Bakonyoszlopon. Összeáll. HAVAS Judit, HAVAS Katalin stb. Bp. Veszprém. 1977. Eötvös Károly Megyei Könyvtár; OSZK—KMK. 175 p.

Reading research in Hungary (1960—1977). Bibliography. Bp. 1977. 34 lev.

Reading research in the Centre for Library Science and Methodology 1968—1977. Bp. 1977. 97 p.

Sajtóbibliográfiák és sajtórepertóriumok szerkesztése, a hírlapok feltárása. Szerk.

VAJDA Kornél. Bp. 1976. 115 p.

A szakrészlegesítés néhány kérdése. Összeáll. MÁNDY Gábor. Bp. 1977. 57 p.

Szemponatok a közművelődési könyvtárak tervező munkájához. Bp. 1977. 15 p.

Tájékoztató a Dunántúl jelentősebb közművelődési könyvtáiról. Bp. 1977. 23 p.

Tájékoztató a 2/1976. (IX. 14.) OM számú rendelet alapján szervezett tanárképző főiskolai könyvtáros államvizsgához. Bp. 1977. 59 p.

TEREBESSY Ákos

Igényvizsgálat — szükségletkutatás. Szakirodalmi szemle. 1977. 118 p.

Az Új Írás repertórium 1961—1973. Összeáll. KOLOZSNÉ KOVÁCS Gizella. Bp. 1975. NPI. 467 p.

Az UNESCO ideiglenes deskriptorjegyzékének magyar fordítása. Szerk. a Népművelési Intézet Szakkönyvtára Tezauruszbizottsága. Bp. 1977. 109 p.

VARGHA Balázs

Tájékoztató az olvasótáborokról a könyvtárak számára. Bőv. kiad. Bp. 1977. 31 p.

VÉRTESY Miklós

Könyv- és könyvtártörténet. Módszertani útmutató kezdő kutatók számára. Bp. 1977. 55 p.

b) Időszaki kiadványok

Események — Évfordulók 1978. Bp. 1977. NPI.

Eseménynaptár. Bp. 1977. 1—4. sz. NPI.

Hungarian Library and Information Science Abstracts. Bp. 1977. 1—2. sz. OSZK—KMK.

Információ a könyvtári és információs munka eszközeiről és berendezéseiről. Bp. 1977. 1—3. sz. OSZK—KMK. Angol és orosz nyelven is.

Könyvtár és Művelődés. Bp. 1977. 1—2. sz. OSZK—KMK.

Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom. Referáló lap. Bp. 1977. 1—4. sz. NPI.

Könyvtári Figyelő. Bp. 1977. 1—6. sz. NPI.

Könyvtárügyi témajavaslatok tömegkommunikációs célokra. Bp. 1977. 1—2. sz. OSZK—KMK.

A magyar könyvtárak bibliográfiai tervei 1977. Bp. 1977. OSZK—KMK.

A Magyar Könyvtári Szakirodalom Bibliográfiája. Bp. 1977. 1—4. sz. OSZK—KMK.

Új Hanglemezek. Bp. 1974. 1977. 1—3. sz. OSZK—KMK.

Új Kották. Bp. 1977. 1—4. sz. OSZK—KMK.

Új Könyvek. 1977. 1—30. sz. Könyvért. V.

Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Német. Bp. 1977. 1—3. sz. Könyvért. V.

Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Román. Bp. 1977. 1—4. sz. Könyvért. V.

Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Szerb-horvát. Bp. 1977. 1—2. sz. Könyvért. V.

Új Könyvek. Nemzetiségek anyanyelvi irodalma. Szlovák. Bp. 1977. 1—6. sz. Könyvért. V.

Új Külföldi Kézikönyvek. Bp. 1977. 1—4. sz. OSZK—KMK.

Településeink könyvtári ellátása 1976. Bp. 1977. NPI.

Vengerszaka irodalma po bibliotekovedeniju i informatike. Referativnij zurnal. Bp. 1977. 1—2. sz. OSZK—KMK.

Работа Центра библиотековедения и методических работ за 1976—1977 гг.

Отчёт излагает работы Центра библиотековедения и методических работ за два года по следующим разделам:

1. библиотека и её общественное окружение (включая организацию связи, исследования, эксперименты);
2. процесс чтения (исследования и помощь библиотечной практике);
3. развитие системы библиотек (исследования для ведомственного руководства, отдельные задачи развития, статистика);
4. развитие документальной базы (консультативная служба, исследования);
5. библиографическая деятельность;
6. информационные системы;
7. местные исторические собрания;
8. автоматизация;
9. образование;
10. библиотечные здания и оборудование;
11. экономика библиотечной деятельности;
12. библиотечные прогнозы;
13. информационное обслуживание в библиотековедении;
14. организация научных работ.

The Activities of the Centre for Library Science and Methodology in 1976—1977

Work in the Centre in 1976/77 concentrated on the following subjects:

- 1) The library and its social environment (research, experiments, and the organization of contacts)
- 2) The process of reading (research and practical help for libraries)
- 3) The development of the Hungarian library system (help for supervision from a professional point of view, concrete projects, statistics)
- 4) The development of the documenta base (advisory services, investigations)
- 5) Bibliographical activity
- 6) Information systems
- 7) Collections on local history
- 8) Mechanization and computerization
- 9) Education
- 10) Library construction and equipment
- 11) The economy of library activities
- 12) Library prognostics
- 13) Information and reference services in library science
- 14) The organization of research